

Romte en ferskaat 2013

Bestuurlijke visie gemeente Opsterland

Inhoud

1. Inleiding	2
2. Ontwikkelingen en prognoses	3
3. De kracht van de leefomgeving	6
4. De kracht van de gemeenschap	9
5. Een nieuwe rol en werkwijze voor de gemeente	11

Nieuwe raadszaal

1. Inleiding

De gemeenteraad heeft in 2008 een bestuurlijke visie op de toekomst van de gemeente vastgesteld. Deze geactualiseerde versie heeft de titel "Romte en ferskaat 2013" en houdt rekening met de laatste bestuurlijke ontwikkelingen en opgaven.

Waarom dient deze visie

De toekomstvisie geeft het gewenste langetermijnperspectief van de gemeente aan. Het is de bedoeling dat de visie bondig is en krachtig genoeg om de komende jaren als kader te kunnen functioneren te midden van alle plannen, projecten en alledaagse werkzaamheden van gemeenschap en gemeente. De visie is in de eerste plaats bedoeld voor de gemeenteraad zelf. De raad zal de bestuurlijke visie gebruiken bij discussies over de toekomstige ontwikkelingen van gemeentelijke taken en opgaven. De visie bestrijkt de periode tot 2025. De visie is in de tweede plaats bedoeld voor plannenmakers. Zij kunnen de haalbaarheid van hun plannen toetsen aan deze visie en daar inspiratie uit putten.

De toekomstvisie geeft het gewenste langetermijnperspectief van de gemeente aan

Hoe is deze visie opgebouwd?

De visie op de ontwikkeling van onze gemeente is in de periode 2008 - 2013 niet wezenlijk veranderd. De speerpunten van het beleid en de sterke punten van onze gemeente zijn gelijk gebleven. Wel zijn de maatschappelijke ontwikkelingen in genoemde periode verwerkt in deze geactualiseerde visie. Deze ontwikkelingen en bijgestelde prognoses zijn verwoord in hoofdstuk 2. Bij de voorbereiding van de actualisering van de visie is nadrukkelijk aan de orde gekomen dat de kracht van onze gemeente als een rode draad door de bestuurlijke visie moet lopen. Dit heeft geleid tot de daarop volgende hoofdstukken 3 en 4, respectievelijk getiteld als 'De kracht van de leefomgeving' en 'De kracht van de gemeenschap'.

Met de vaststelling van de visie wordt alleen de bestemming van onze reis verkend. De route ernaar toe maken we in het laatste hoofdstuk 5, waarin de vertaalslag wordt gemaakt van de visie naar de rol van de gemeente. Het visionaire "wat willen we bereiken?" wordt vertaald naar het praktische "welke rol past daarbij voor de gemeente?". Deze opbouw is een wijziging ten opzichte van die van 2008, maar wijkt inhoudelijk niet of nauwelijks af.

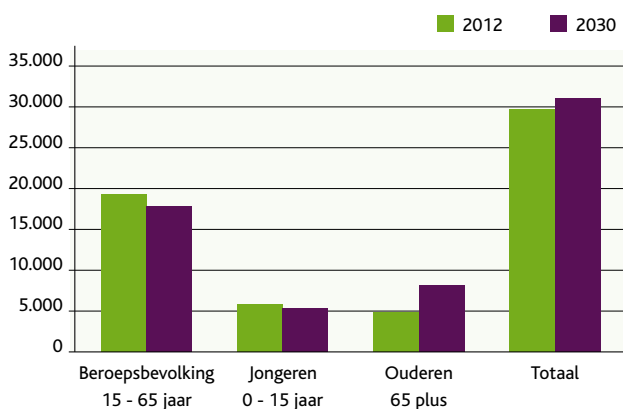
2. Ontwikkelingen en prognoses

Voor de actualisering halverwege het jaar 2013 zijn de volgende ontwikkelingen en prognoses van belang geweest.

Demografische ontwikkelingen

De ontgroening en vooral de vergrijzing zetten sterk door. Op 1 januari 2012 woonden er 29.953 mensen in de gemeente Opsterland, waarvan 19% jonger dan 15 jaar en 16% 65 jaar of ouder. De beroepsbevolking zit op 65%. De verwachting is dat de totale bevolking van Opsterland tot 2030 licht stijgt tot bijna 31.000 mensen. De demografische opbouw verandert echter sterk. Het aantal jongeren tot 15 jaar neemt af met circa 500 en het aandeel 65-plussers stijgt met circa 3.200. De beroepsbevolking (mensen in de leeftijd 15 tot 65 jaar) neemt af met 1650. Zie de hierna volgende grafiek.

Grafiek Prognose Fryslân 2013, Trendprognose Bevolking en Huishoudens, provincie Fryslân, maart 2013

Door de licht stijgende bevolking en door gezinsverdunding neemt het aantal huishoudens toe van 12.232 in 2012 naar ruim 13.200 in 2030. Dit is bijna geheel het gevolg van de stijging van het aantal huishoudens van 65-plussers. De veranderende bevolking heeft een grote invloed op de vraag naar voorzieningen op terreinen zoals wonen, zorg, onderwijs en sport.

Economische ontwikkelingen

Er zijn circa 2.500 bedrijven en circa 12.000 fulltime en parttime banen in Opsterland geregistreerd.

De werkgelegenheid is divers maar de landbouw, handel, bouw en zorg zijn de belangrijkste sectoren. Een groot deel van de werkgelegenheid in handel, reparatie en transport is gerelateerd aan de landbouw. De zorgsector kent weinig bedrijfsvestigingen maar is goed voor bijna een derde van de werkgelegenheid omdat het grote instellingen betreft. De zorgsector en het onderwijs zijn gestaag gegroeid de afgelopen jaren, terwijl landbouw en industrie aanzienlijk zijn gekrompen. Het aantal banen in de bouwnijverheid zal verder afnemen. De werkgelegenheid in de financiële sector loopt ook terug, wat goed valt te verklaren door het vertrek van diverse kleinere bankkantoren uit de dorpen. In de zakelijke dienstverlening zijn veel zzp'ers actief.

Opvallend is de toename van het aantal bedrijfsvestigingen tegenover een afname van de totale werkgelegenheid. Dit komt door een toenemend aantal zzp'ers en bedrijven die steeds minder personeel in dienst hebben. Deze trend zal zich verder voortzetten. Het aantal vacatures nam de afgelopen jaren sterk af en ook de werkloosheid loopt op in overeenstemming met de landelijke trend. Overigens kent onze gemeente wel een relatief laag aantal bijstandsgerechtigden. Door de veelzijdigheid van het werkaanbod is de lokale economie minder kwetsbaar dan bij eenzijdige samenstelling.

Beurs met Opsterlandse ondernemers

Nieuwbouw Tijnje

Woonontwikkelingen

Er wordt steeds minder nieuw gebouwd en de huizenverkoop loopt niet meer zoals voorheen. Er is wel vraag maar op kleine schaal en zeer afhankelijk van locatie en moment. Ook de woningcorporaties plannen nauwelijks nieuwbouw meer en stellen herstructureringsplannen uit. Er is veel aanbod van particuliere woningen. Door gezinsverdunding en de lichte toename van de bevolking is er een kleine stijging van het aantal huishoudens. Daardoor is er de komende jaren nog wel vraag naar woningbouwlocaties maar onbekend is nog waar en wanneer. De vraag wordt beïnvloedt door economische factoren, zoals besteedbaar inkomen en de hypotheekmarkt.

Sociale ontwikkelingen (decentralisaties)

Door de stijging van de kosten van de langdurige zorg neemt het kabinet maatregelen die gevolgen hebben voor ons en onze inwoners. De Rijksoverheid draagt taken op het terrein van de jeugdzorg, participatie en de Algemene wet bijzondere ziektekosten over aan gemeenten. Zij doet dit omdat de gemeentelijke overheid dichter bij de burger staat en daardoor beter weet welke vorm van ondersteuning nodig is.

Door de veranderingen in het aanbod van de langdurige zorg zullen mensen langer zelfstandig blijven wonen en minder professionele ondersteuning krijgen. Mensen die hulp nodig hebben zullen (nog) vaker dan voorheen een beroep moeten doen op het eigen netwerk (mantelzorg) of ondersteund worden door een vrijwilliger. Hoe vanzelfsprekend het ook klinkt, de eigen kracht van burgers wordt weer belangrijk. Daar waar de verzorgingsstaat een aantal decennia van de wieg tot het graf aan mensen zorg en ondersteuning leverde, zullen we de komende jaren te maken krijgen met een terugtrekkende overheid. De verantwoordelijkheid voor de gemeente richt zich de komende jaren op die groep inwoners, die ondersteuning (écht) nodig heeft om zelfstandig te wonen en mee te doen aan de samenleving en op geen enkel manier kan terugvallen op zijn eigen kracht of het eigen netwerk.

Jaarmarkt Gorredijk

*Hoe vanzelfsprekend het ook klinkt,
de eigen kracht van burgers wordt
weer belangrijk.*

Gemeenten maken een ontwikkeling door van alles zo veel mogelijk zelf doen naar het ervoor zorgen dat anderen initiatieven kunnen ontplooiën.

Rolverandering bij de (gemeentelijke) overheid

Zoals we dat al sterk zien bij de zorg zal ook op andere beleids-terreinen de verhouding tussen samenleving, overheid en politiek veranderen. Gemeenten maken een ontwikkeling door van alles zo veel mogelijk zelf doen naar het ervoor zorgen dat anderen initiatieven kunnen ontplooiën. Deze ontwikkeling wordt door de rijksoverheid gestimuleerd en min of meer ook afgedwongen door het overhevelen van taken, waarbij tegelijkertijd bezuinigingen worden doorgevoerd. Ook de rol van maatschappelijke partners die het gemeentelijke beleid uitvoeren wordt minder prominent. Een voorbeeld is de rol van de woningcorporaties. Daarnaast stellen burgers zich anders op. Zij maken eigen keuzes in wisselende netwerken en vragen de overheid daar op een flexibele manier mee om te gaan. Met hulp van de informatietechnologie en de sociale media ontstaat een netwerkende samenleving, waarin de overheid een plaats moet vinden.

Het uitgangspunt van de overheid moet zijn dat de behoefte in de eerste plaats groeit in de samenleving. Daarna kan die samenleving de overheid om ondersteuning vragen. Daarbij moet duidelijk zijn welke rol de overheid moet of wenst te spelen: loslaten, faciliteren, stimuleren, regisseren of reguleren¹. Voor de overheid bestaat niet één ideale of beste rol. Per situatie en per onderwerp zullen politiek en bestuur moeten bepalen en toelichten welke rol zij voor de overheid zien weggelegd. De veranderende verhoudingen betekenen wel dat ruimte moet worden gegeven aan de vitaliteit van de samenleving. Die krijgt meer kans als de overheid zo min mogelijk regelt en regisseert.

¹ Deze zogenaamde overheidsparticipatietrap is ontleend aan het Rapport "Loslaten in vertrouwen, naar een nieuwe verhouding tussen overheid, markt en samenleving" van de Raad voor het openbaar bestuur (december 2012).

Nieuwe ontvangstruimte It Damshûs Nij Beets

Bestuurlijke ontwikkelingen

De gemeente Opsterland heeft zich in 2008 nadrukkelijk als een robuuste en zelfstandige gemeente gekenmerkt, die door samenwerking met andere gemeenten prima in staat is om zijn taken naar behoren te vervullen en ruim voldoende bestuurskracht te kunnen ontwikkelen om toekomstige opgaven het hoofd te bieden. Schaalgrootte was geen punt van discussie. Samenwerken was het devies. Daarbij werd de zuidgrens van de gemeente als oriëntatiepunt genoemd. Samenwerking met de gemeenten Ooststellingwerf en Weststellingwerf werd een logische keuze genoemd. Beide gemeenten zijn - net als Opsterland - plattelandsgemeenten met meerdere woonkernen en een vergelijkbare bestuurlijke problematiek.

In 2011 heeft de gemeenteraad deze keuze bevestigd door te besluiten om de samenwerking met deze gemeenten te intensiveren. Vervolgens kan vanuit een samenwerkend krachtig platteland de verbinding met de omliggende stedelijke gebieden verder inhoud gegeven worden. Het intensiveren van de zogeheten OWO-samenwerking uit zich in het bundelen van uitvoerende organisatieonderdelen, het beleidsmatig samenwerken, het samen optrekken in regionale verbanden en het invullen van een gezamenlijke bestuur- en organisatiecultuur.

Beekdal Koningsdiep

3. De kracht van de leefomgeving

Opsterland is een prachtige woongemeente. De kwaliteit van de omgeving en het bereikbare voorzieningenniveau dragen daar in sterke mate aan bij. Het bijzondere karakter van Opsterland wordt gevormd door de rijkdom aan landschappen. Wij zien op ons grondgebied een combinatie van vier landschappen op twee grondsoorten (zandgebied en veenachtig gebied): coulisselandschap, beekdallandschap, veenpolderlandschap en veenontginningslandschap. Deze concentratie van landschapsstijlen is uniek. Het in stand houden daarvan vraagt veel aandacht. Tegelijk biedt de structuur van ons grondgebied veel kansen en mogelijkheden op het gebied van wonen, recreëren en kleinschalige bedrijvigheid.

Wonen

De afgelopen jaren kenmerkten zich door een gematigde groei van inwoners, woningen en bedrijvigheid. Deze groei vlakkt af. De vraag naar woningbouwlocaties en ook bedrijventerreinen is gering en zeer locatie- en vraagafhankelijk. Dit vraagt om een andere benadering dan de gemeente voorheen gewend was. Niet meer vooraf programmeren maar inspelen op de actualiteit en de marktspecifieke omstandigheden is noodzakelijk. Vooral het aantal 65-plus huishoudens neemt toe en bij deze doelgroep ligt dan ook de belangrijkste opgave voor nieuwbouw en herstructurering.

Kwaliteit gaat voor kwantiteit en inbreiding gaat voor uitbreiding. Onze hoge omgevingskwaliteit is zowel de basis voor wonen als voor werken en recreëren. Naast het woongenot in brede zin zijn duurzaamheid en beperking van gebruik van energie en grondstoffen essentiële opdrachten voor de gemeenschap. Als gemeente willen wij daaraan bijdragen, ook door het goede voorbeeld te geven. Een deel van de bestaande woningvoorraad zal moeten worden aangepast om duurzamer te worden, zowel in technische als in kwalitatieve zin. De ambitie is om woningen zoveel mogelijk levensloopbestendig en klimaatneutraal te maken. Dit vraagt ook om particuliere initiatieven.

Werken

Wij willen de lokale en regionale werkgelegenheid stimuleren. Werkgelegenheid draagt bij aan de leefbaarheid en vitaliteit van de gemeente. De economische ontwikkelingen hebben veel invloed op de ruimtelijke en sociale kenmerken van de gemeente. Wij willen alle beleidsterreinen goed op elkaar afstemmen en daarbij rekening houden met de economische ontwikkelingen. Omdat de gemeente niet op alle economische factoren invloed heeft, richten wij ons op die zaken waar wij daadwerkelijk invloed op kunnen uitoefenen.

Wij willen de samenwerking met het bedrijfsleven verder bevorderen. We bestrijden daartoe de bureaucratie en bevorderen de kwaliteit van de dienstverlening. Van groot belang daarbij is, dat het beleid aanvullend en versterkend is op regionaal, provinciaal en landelijk beleid. Dit betekent, dat de gemeente ten opzichte van het beleid in de voorgaande jaren vooral de nadruk legt op het faciliteren van reeds gevestigde bedrijven en het in stand houden van de aanwezige bedrijventerreinen. De gemeente kijkt niet alleen naar binnen, maar we richten onze blik ook naar buiten op buurgemeenten en de regio. Dit bereiken we door onder andere goed te blijven schakelen met de andere spelers op het economische terrein. Samen staan we sterker!

De kracht van de economie in Opsterland zit in lokale bedrijvigheid, beroepen aan huis en relatief kleinschalige bedrijvigheid. Voor bedrijven die veel ruimte in beslag nemen zijn locaties beschikbaar in Gorredijk en Drachten-Azeven. Grootschalige ontwikkelingen worden in samenwerking met de regio gefaciliteerd. Bedrijven moeten zoveel mogelijk gebruik maken van bestaande bedrijventerreinen om de schaarse vrije ruimte niet onnodig te belasten. Wij stimuleren hergebruik van bestaande panden. In de sectoren zorg en dienstverlening liggen kansen voor jongeren en werkzoekenden.

Bereikbaarheid

Door de ligging aan belangrijke verkeersaders (A7 en diverse provinciale wegen) zijn wij een goed bereikbare gemeente waardoor de woon- en werkfunctie goed uitgewisseld kan worden met het omliggende stedelijke gebied. Het gemeentelijke wegennet is van groot belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van onze gemeente. Het actuele of toekomstige gebruik van de verbindingen is voor ons een referentiekader om te bekijken of bepaalde wegen en paden veel of weinig moeten worden onderhouden. Verbindingen die nauwelijks gebruikt worden zullen we afstoten.

De fiets- en wandelpaden in de gemeente zijn voor dagelijks gebruik maar ook voor recreatie en toerisme erg belangrijk. Paden die een afspiegeling zijn van de historie van Opsterland en de oude oorspronkelijke structuren van het landschap markeren moeten we daarom koesteren.

Gelet op de leefbaarheid en vitaliteit van het platteland is het openbaar vervoer een belangrijke voorziening voor onze inwoners. De vergrijzing van de bevolking zal onder meer de vraag naar openbaar vervoer vergroten. Wij zoeken voortdurend naar maatwerk om het aanbod betaalbaar te houden en aan te laten sluiten op de vraag.

Shared space plein Siegerswoude

Ontspannen

De gemeente Opsterland heeft uitstekende voorzieningen op het gebied van recreatie en toerisme. Het afwisselende landschap, de bossen, heidevelden, zandverstuivingen, fiets- en wandelpaden en ruiterroutes bieden vele mogelijkheden op het gebied van de openluchtrecreatie. De recreatieve mogelijkheden van Opsterland zijn - ook economisch gezien - nog lang niet uitgeput. Vooral voor de werkgelegenheid is de toeristische sector van belang. Voorwaarde hierbij is dat de ontwikkelingen moeten passen bij het kleinschalige karakter van het platteland en de aard van de bestaande bebouwing en landschappelijke contouren. Samen met buurgemeenten en ondernemers in deze sector willen wij de ideale voorwaarden creëren.

Het speerpunt van recreatieve ontwikkeling ligt bij Bakkeveen en in het veenpolderlandschap nabij Tijnje en Nij Beets. Veel hangt af van de openstelling van het Polderhoofdkanaal en de impuls die dit kan geven voor de economische sector in dat gebied. Nieuwe ontwikkelingen bij Bakkeveen moeten passen in de natuurfunctie en het historische karakter. Samen met de bevolking en plaatselijke ondernemers willen wij de toeristische en recreatieve functies van het dorp verder ontwikkelen. De winkels en voorzieningen in Gorredijk vormen een goede aanvulling op de recreatieve mogelijkheden in Opsterland. Door de ligging aan de Turfroute is er ook voor recreanten per vaartuig veel te zien en te beleven. Door de bosrijke omgeving en het karakteristieke centrum van Beetsterzwaag beter met elkaar te verbinden kan een impuls worden gegeven aan diverse vormen van dagrecreatie.

De dorpen

De dorpen van Opsterland variëren in omvang maar ze worden allemaal gekenmerkt door goede en bereikbare voorzieningen en een actief en gevarieerd verenigingsleven. De verschillende dorpen vervullen een verzorgende functie naar hun omgeving. Evenementen, groot of klein, zijn levende voorbeelden van saamhorigheid en versterken de culturele identiteit. Het historische karakter en de beeldkwaliteit van de dorpen vinden wij van groot belang en worden daar waar nodig beschermd.

Voor de leefbaarheid in de dorpen is een goed en toekomstbestendig voorzieningenniveau belangrijk. Gezien de demografische- en de economische ontwikkelingen is het niet mogelijk en ook niet nodig om alle huidige voorzieningen in stand te houden. Om de kwaliteit en bereikbaarheid van voorzieningen te kunnen waarborgen is het onvermijdelijk dat een verdere concentratie en bundeling van voorzieningen plaatsvindt in de grotere dorpen.

Heropening dorps huis / mfc De Buorskip Beetsterzwaag

Voor de leefbaarheid in de kleinere dorpen willen wij vooral blijven inzetten op het handhaven van de kwaliteit van de woon- en leefomgeving en het stimuleren van de sociale samenhang. Dat betekent niet dat in de kleinere dorpen andere voorzieningen moeten verdwijnen. Er wordt rekening gehouden met de specifieke omstandigheden en mogelijkheden van ieder dorp.

Gorredijk is het grootste dorp en vervult een regionale functie wat betreft winkels, wonen, zorg en werk. In de loop der jaren zijn vele vernieuwingen en uitbreidingen gerealiseerd, maar er zijn ook bedreigingen zoals leegstand van winkelpanden en bedrijventerreinen. Voor de aantrekkelijkheid van Gorredijk als vestigingsplaats is het van groot belang dat hier de juiste keuzes worden gemaakt. De gemeente moet samen met ondernemers en inwoners investeren in de kwaliteit van Gorredijk.

Ureterp is wat grootte betreft het tweede dorp van Opsterland. Wij willen werken aan de kwaliteit van Ureterp als woonplaats. We zetten in op een aantrekkelijke omgeving. Daarbij willen wij de landschappelijke structuur en cultuurhistorische elementen als contrasterende kwaliteit met het verstedelijkte Drachten markeren.

Beetsterzwaag is een aantrekkelijke woonplaats met een heel eigen karakter. Wij willen de kwaliteiten van Beetsterzwaag en omgeving nog meer benutten. Beetsterzwaag kan als centrumplaats voor beeldende kunst een passend programma aan culturele en recreatieve activiteiten bieden. De zorgsector, die erg belangrijk is voor Beetsterzwaag, willen wij alle ruimte bieden.

Het buitengebied

Het buitengebied van Opsterland is groot, gevarieerd en heeft zowel economische als recreatieve kracht. De diverse kernen liggen verspreid in het landschap en vormen een natuurlijke schakel tussen landschap en woongebied.

Landbouwproductie is belangrijk in het buitengebied van Opsterland. Er zijn veel ontwikkelingen in deze sector. Zo vindt er nog steeds een schaalvergroting plaats. Het afschaffen van de melkquotering zal gevolgen hebben die op dit moment moeilijk zijn te overzien. Sommige agrarische bedrijven worden te klein en verliezen hun oorspronkelijke functie. Wij willen die bedrijven helpen bij het vinden van een passende nieuwe invulling.

Om landschappelijke verrommeling tegen te gaan hebben wij in het ruimtelijk beleid aandacht voor vrijkomende agrarische bebouwing, cultuurhistorische waarden en functieverandering. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het realiseren van meer mogelijkheden voor landschappelijke inpassing door gebiedseigen erfplantingen en voor in het landschap passende architectuur van bedrijfsgebouwen. Als dit een verandering van grondgebruik betekent, dan is dat mogelijk zolang het geen afbreuk doet aan de kwaliteit van natuur en landschap.

Door de technische ontwikkelingen zijn veel vormen van arbeid minder gebonden aan een kantoor- of bedrijfspand dan vroeger. Hierin liggen kansen voor het ontwikkelen van nieuwe werkgelegenheid, maar dan moet wel de juiste digitale infrastructuur aanwezig zijn zoals breedband internet. Landbouw is niet de enige functie in het buitengebied. Natuur- en recreatiegebieden worden steeds belangrijker.

4. De kracht van de gemeenschap

Naast de kwaliteit van de leefomgeving (en toegankelijke en bereikbare voorzieningen) wordt de leefbaarheid en aantrekkingskracht van onze dorpen grotendeels bepaald door de aanwezigheid van sociaal en menselijk kapitaal. Dit is het vermogen van mensen om met gebruikmaking van hun kennis en vaardigheden gedeelde normen en waarden, gemeenschapsactiviteiten, sociale steun en participatie te realiseren. Succesvolle dorpen zijn in staat om dit kapitaal aan te boren en te benutten. Die kracht is ook nodig voor de vitaliteit van dorp en buitengebied.

Door de toegenomen mobiliteit en de technologische ontwikkelingen op het gebied van communicatie zijn mensen steeds minder lokaal gebonden. De sociale samenstelling van de dorpen en de sociale netwerken veranderen daardoor. Ook het vrijwilligerswerk krijgt een andere invulling. We hebben in onze gemeente een rijk verenigingsleven en veel mensen zetten zich op vrijwillige basis voor elkaar en het dorp in.

De gemeente hecht aan het welzijn van haar burgers en wil dat alle inwoners op een zo volwaardig mogelijke manier meedoen in de maatschappij. Het uitgangspunt daarbij is dat mensen zich prettig en geaccepteerd voelen, zelfredzaam zijn, hun eigen verantwoordelijkheid hebben en de vrijheid om zelf te kiezen op welke wijze ze de activiteiten van het dagelijks leven vormgeven.

Het vrijwilligerswerk

Het vrijwilligerswerk is de basis waarop het dorpsleven bestaat. Het dorpshuis, de sport, de informele zorg en de verenigingen zijn afhankelijk van vrijwilligers. De inzet van vrijwilligers is een graadmeter voor het draagvlak in het dorp en een uiting van verbondenheid met het dorp. De sociale banden die burgers hebben is een onmisbare voorwaarde voor een positieve sociale controle en draagt bij aan de beleving van veiligheid. De verenigingen zorgen ervoor dat de jeugd ingevoerd wordt in het sociale leven en in de cultuur van de samenleving. De overdracht van normen en waarden gebeurt onder andere via de contacten en activiteiten in de verenigingen.

Met de terugtrekkende overheid wordt de rol van vrijwilligers in de toekomst alleen maar belangrijker. De gemeente ondersteunt daarom het vrijwilligerswerk en stimuleert de sociale samenhang en leefbaarheid in grote en kleine kernen.

De inzet van vrijwilligers is een graadmeter voor het draagvlak in het dorp en een uiting van verbondenheid met het dorp.

De verenigingen van plaatselijk belang

Een belangrijke plaats in het verenigingsleven vormen de verenigingen van plaatselijk belang. Zij zijn een belangrijke gesprekspartner voor het gemeentebestuur als het over de dorpsbelangen gaat. Voor ontwikkelingen gericht op het behouden en verbeteren van de leefbaarheid en vitaliteit van de dorpen zijn zij voor de gemeente belangrijke informatiebronnen, meedenkers, initiatiefnemers en partners.

De plaatselijke belangen willen wij faciliteren en daarvoor is het dorpenbeleid een belangrijk instrument. Iedere vier jaar wordt in beeld gebracht hoe de inwoners van ieder dorp de leefbaarheid ervaren en welke vragen en behoeften zij hebben. Het gaat daarbij zowel om de sociale, fysieke en economische aspecten in de dorpen. Het geheel van deze informatie - de dorpspiegel - geeft de plaatselijke belangen informatie die hen helpt bij het opstellen van een dorpsvisie, bij het formuleren van maatregelen en om in gesprek te gaan met de gemeente en andere partners over de gewenste ontwikkelingen in het dorp. Onderdeel van het dorpenbeleid zijn ook het instellen van een dorpsbudget en het zorgen voor een duidelijk aanspreekpunt bij de gemeente voor de plaatselijke belangen.

De jeugd van Opsterland

De toekomst van de gemeente Opsterland is afhankelijk van de talenten van onze jeugd. Investeren in de huidige generatie kinderen is een investering in de toekomst van Opsterland. Belangrijk daarvoor is een open, veilige en constante leeromgeving waarin ieder kind, van welk niveau dan ook, gestimuleerd wordt om zijn of haar individuele talenten volledig te ontwikkelen. Om dat te bewerkstelligen zorgt de gemeente voor voldoende kwalitatief openbaar onderwijs in de gemeente en wordt de grondwettelijke vrijheid van richting en inrichting van het onderwijs gerespecteerd. Belangrijke aandachtspunten zijn: de manier waarop het onderwijs georganiseerd wordt, hoe de kwaliteit gewaarborgd kan worden en op welke wijze de huisvesting geregeld is. Het is belangrijk dat in of vanuit elk dorp goed onderwijs bereikbaar is.

Mantelzorgdag De Wier Ureterp

Een belangrijk onderwerp is de brede school. Hiermee wordt een goede samenwerking bedoeld tussen alle partijen die zich met opgroeiende kinderen bezighouden. Het doel is om de ontwikkelingen van jeugdigen zonder al te veel problemen en het liefst ononderbroken te laten verlopen. Het gaat daarbij niet alleen om de huisvesting van de samenwerkende voorzieningen, maar ook en vooral om de kwaliteit en de afstemming van die voorzieningen. De samenwerking en samenhang tussen alle verschillende activiteiten en diensten die de overheid te bieden heeft is soms moeilijk te overzien, laat staan dat dit in alle opzichten efficiënt verloopt. De taak van de gemeente is om te zorgen voor afstemming en samenwerking in de hulpbiedende taken en diensten. Het Centrum voor Jeugd en Gezin heeft hierbij een cruciale rol. In het centrum werken verschillende partijen samen om jongeren van 0 - 23 jaar en hun ouders te ondersteunen om ontwikkelkansen optimaal te benutten en eventuele problemen bij opgroeien of opvoeden in een vroegtijdig stadium aan te pakken.

De Burgemeester Harmsmaschool vervult als zelfstandige voorziening voor voortgezet onderwijs een regionale functie. De samenwerking met de basisscholen is belangrijk omdat ons beleid gericht is op een doorlopende leerlijn. Daarnaast vinden wij de samenwerking met het bedrijfsleven en instellingen van groot belang om de kinderen optimale kansen te bieden op de arbeidsmarkt.

Zorgvoorzieningen

Een deel van de bevolking ervaart problemen op één of meerdere domeinen van het sociale leven: wonen, werk en dagbesteding, inkomen, onderwijs, opvoeden en opgroeien, vrijetijdsbesteding en sport, gezondheid, welzijn en sociale contacten. Wanneer een persoon of gezin op meerdere domeinen problemen ervaart, wordt één integraal plan opgesteld. Dus geen aparte trajecten per deskundigheidsgebied meer. Om doelmatig te werken moet dit alles goed georganiseerd worden. De gemeente doet een

sterk beroep op de zelfredzaamheid van burgers, gezinnen en de mensen om hen heen (het sociale netwerk). Zo nodig wordt samen met betrokkenen bekeken welke ondersteuning verder nodig is om de ervaren belemmeringen op te heffen. Als deze ondersteuning niet in de eigen directe omgeving beschikbaar is, kan (tijdelijk) een beroep gedaan worden op de gemeente. De gemeente compenseert deze inwoners in hun beperkingen uitgaande van hun persoonlijke omstandigheden en van een doelmatige besteding van gemeenschapsgelden. Bij dit alles wordt nadrukkelijk ook gekeken naar de positie van mantelzorgers. Doel is hun draagkracht te verhogen en overbelasting te voorkomen.

Mensen blijven langer zelfstandig wonen. Daarom bevordert de gemeente beschikbare, bereikbare en betaalbare woon-, welzijn- en zorgvoorzieningen. De gemeente zorgt ervoor dat burgers hierover goed geïnformeerd zijn en besteedt aandacht aan neveneffecten van het zelfstandig wonen zoals eenzaamheid. Als basis voor de spreiding van de voorzieningen kiest de gemeente voor het inrichten van woonservicegebieden. Om te voorkomen dat het tot een hulpvraag komt, investeert de gemeente in preventieve maatregelen.

Bij het wegnemen van belemmeringen staat de eigen verantwoordelijkheid van de burger centraal. Deze blijft 'eigenaar' van het probleem en is zoveel mogelijk zelf regisseur van de resultaten, oplossingen en ondersteuning. Burgers dragen niet alleen verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van hun eigen leven maar ook voor dat van hun directe omgeving. Wij vinden het belangrijk dat inwoners naar elkaar omkijken en bij elkaar signaleren als het niet goed gaat. Ook mensen die hulp vragen op bepaalde gebieden hebben op andere terreinen iets te bieden aan de maatschappij: de zogenaamde 'tegenprestatie naar vermogen'. Als dit voor de samenleving en de burger in kwestie een toegevoegde waarde heeft, wordt een beroep gedaan op deze tegenprestatie.

5. Een nieuwe rol en werkwijze voor de gemeente

De in de hiervoor beschreven visie op de kracht van de leefomgeving en de gemeenschap laat zien dat de rol van de gemeente voortdurend verandert. De vroegere aanbodgestuurde organisatie is al gedeeltelijk veranderd in een vraaggestuurde organisatie. Maar die omslag is nog niet voltooid.

De gemeente moet inspelen op verschijnselen en veranderingen die zich voordoen in de samenleving. Tal van ontwikkelingen leiden tot een herbezinning op onze rol. De gemeente wordt steeds meer onderdeel van een netwerk van mensen en organisaties. Een netwerk dat verantwoordelijkheid neemt en krijgt en waarin ieders kennis en kracht wordt benut.

Dat betekent dat de gemeente steeds minder alles zelf doet. Burgers en organisaties krijgen meer verantwoordelijkheid. Steeds meer zoekt de gemeente in een vroegtijdig stadium de samenwerking met hen om als partners vraagstukken aan te pakken. En waar dat kan, laat de gemeente het initiatief bij hen. De gemeente verbindt, mobiliseert, faciliteert en stimuleert maar weet ook wanneer zij kan loslaten. Daartoe moet de gemeente een omslag maken van het traditionele overheidsdenken van wantrouwen en regelgeving naar vertrouwen en dereguleren. We maken minder beleid en we kijken kritisch of het opstellen van regels echt nodig is om zo meer invulling te geven aan een "doe-democratie". Minder dichtgetimmerde plannen en meer ruimte voor de ideeën en de kracht van partners. Zo kunnen we beter inspelen op actuele ontwikkelingen en kansen. Voor bestuur en organisatie betekent dit een nieuwe balans tussen grip en loslaten.

Indien belangrijke beleidsbeslissingen moeten worden genomen kiest de gemeenteraad een proactieve rol. Bij de start van een beleidsproces is de betrokkenheid tussen volksvertegenwoordigers en volk het meest effectief. Passend bij deze rol moet ook bestuurlijke daadkracht en durf worden getoond. Dit is nodig om gewenste effecten te benoemen, daarop te kunnen en willen sturen en daarover verantwoording af te leggen naar de inwoners van onze gemeente.

Door de veranderende rol moet ook de organisatie veranderen. De gemeente moet beter anticiperen op de steeds wijzigende opgaven en omstandigheden en zich daaraan snel, intelligent en flexibel aanpassen. Daarbij past een organisatie die responsief, sensitief, vitaal en veerkrachtig is en duidelijk communiceert over haar rol. We moeten een slagvaardige gemeente zijn die doet wat echt nodig is voor de dorpen en de inwoners. Dus: meer maatwerk, betere dienstverlening, sterker gericht op de omgeving en op samenwerking. De burgers moeten er beter van worden. De verandering vraagt het uiterste van kennis, deskundigheid, flexibiliteit en loyaliteit van de organisatie.

De gemeente wordt steeds meer onderdeel van een netwerk van mensen en organisaties

Jeugdraad in raadszaal

Opening dorpssteunpunt Frieschepalen

Van medewerkers wordt verwacht dat zij dienstverlenend zijn richting de burger. Zij moeten vraaggericht maatwerk kunnen leveren. Medewerkers moeten een groot inlevend-, meedenkend-, creatief probleemoplossend- en verbindend vermogen hebben en tegelijkertijd resultaatgericht zijn. Dat stelt eisen aan hun competenties, maar ook aan de ruimte en het vertrouwen die zij krijgen van bestuur en management. We investeren dan ook in opleiding, competenties, houding en gedrag van medewerkers en management. Centrale kernkwaliteiten zijn: professioneel, betrouwbaar, gedreven, inspirerend en open voor ideeën en opvattingen van anderen.

*Centrale kernkwaliteiten zijn:
professioneel, betrouwbaar, gedreven,
inspirerend en open voor ideeën en
opvattingen van anderen.*

Wat betreft de intergemeentelijke samenwerking zet de gemeente de ingezette koers met kracht voort. Dat betekent intensieve samenwerking met onze preferente partners Ooststellingwerf en Weststellingwerf. Vanuit dit krachtige plattelandscollectief geven wij de verbinding met de omliggende stedelijke gebieden verder inhoud. Regionale samenwerking is een gezamenlijk belang voor de gemeenten in Zuidoost Fryslân. Het helpt alle gemeenten verder om de vele overheidsopgaven het hoofd te bieden. Daarbij doelen we vooral op het door decentralisaties steeds maar groeiende gemeentelijke takenpakket. Daar waar dit nodig is werken we op een groter of specifiek schaalniveau, bijvoorbeeld in provinciaal- of P10-verband. Wij kiezen voor een schaalniveau dat het beste bij een bepaalde opgave past.

De veranderende rol van de gemeente en de daarbij behorende werkwijzen vragen steeds om een bezinning op de noodzakelijke of gewenste rol van de gemeente: loslaten, faciliteren, stimuleren, regisseren of reguleren. De argumentatie die tot deze keuze leidt, moet dan ook een geborgd onderwerp van communicatie zijn. Dat is de gemeente aan haar gemeenschap verplicht.

Colofon

Uitgave Gemeente Opsterland
Postbus 10.000
9244 ZP Beetsterzwaag
T (0512) 386 222
E gemeente@opsterland.nl
I www.opsterland.nl

Foto's Gemeente Opsterland, Sietse de Boer
Oplage 500 exemplaren
juli 2013

U kunt deze bestuurlijke visie ook downloaden via www.opsterland.nl.